

TIEDETTÄ TIIVIISTI:

Vähän valtaa vaikuttaa

Nuorten yhteiskunnallinen
osallistuminen ja osallisuus

SUOMALAINEN TIEDEAKATEMIA
FINNISH ACADEMY OF SCIENCE AND LETTERS
ACADEMIA SCIENTIARUM FENNICA

Suomalaisen Tiedeakatemia tuottama tietokooste kokoaa yhteen nuorten yhteiskunnalliseen osallistumiseen ja osallisuuteen liittyvää tutkimustietoa sekä tutkimuspohjaisia arvioita ja suosituksia. Tieto on koottu tietopohjaksi Valtioneuvoston tulevaisuusselonteolle ja julkaistu keväällä 2026.

symbolilla merkityt sisällöt ovat tutkijoiden arvioita ilmiöstä, sen kehityskuluista ja ratkaisuista.

symbolilla merkityt sisällöt ovat tutkijoiden esille nostamia tutkimusaukkoja aiheista, joista ei ole olemassa tutkittua tietoa.

Tietokoosteeseen osallistuneet tutkijat:

Jenni Kallio, tutkijatohtori, Tampereen yliopisto

Tomi Kiilakoski, vastaava tutkija, Nuorisotutkimusseura

Anuleena Kimanen, yliopistonlehtori, Turun yliopisto

Reetta Miettola, yliopistotutkija, Helsingin yliopisto

Niina Sormanen, tutkijatohtori, Lappeenranta–Lahden teknillinen yliopisto

Sisällys:

Tiivistelmä	2
JOHDANTO	3
1 MUUTOKSET NUORTEN OSALLISTUMISESSA	3
1.1 Osallistuminen käsitetään usein liian kapeasti	3
1.2 Nuorten osallistuminen on siirtynyt verkkoon	4
1.3 Nuoret ovat ennätyksellisen kiinnostuneita politiikasta	4
1.4 Kuluttajademokratian vahvistumisesta on viitteitä	4
2 OSALLISTUMISEEN JA OSALLISUUTEEN LIITTYY SITKEÄÄ ERIARVOISUUTTA	5
2.1 Hyväosaiset nuoret osallistuvat enemmän	5
2.2 Maahanmuuttajatausta aiheuttaa osallistumiskuilua	5
2.3 Koulutusjärjestelmä tuottaa erilaisia osallistumisen taitoja	5
2.4 Vähemmistökokemuksella on yhteys aktiivisuuteen, mutta se voi myös marginalisoida	6
3 NUORTEN OMAT KOKEMUKSET KUULUMISESTA, OSALLISUUDESTA JA OSALLISTUMISMAHDOLLISUUKSISTA	6
3.1 Nuorten luottamus yhteiskuntaan on edelleen korkealla tasolla	6
3.2 Kokemus vaikuttamisen mahdollisuuksista rakentuu arkisissa kohtaamisissa kuten peruspalveluissa	7
3.3 Yhteisöön kuulumisen kokemus tukee yhteiskunnallista osallistumista	7
3.4 Nuorten yhteiskunnalliset tiedot ovat huippuluokkaa, mutta luottamus omaan kykyyn osallistua heikkoa	7
4 NUORILLE TARJOTUT OSALLISTUMISEN TAVAT JA NIIDEN VAIKUTTAVUUS	8
4.1 Aikuisyhteiskunta kontrolloi osallistumisen tapoja ja käsiteltäviä aiheita	8
4.2 Nuorten halutaan osallistuvan, mutta ilman todellista valtaa ^{15,74}	8
4.3 Osallistamisen tavat ovat usein ”keskiluokkaisia”	9
4.4 Osallistumisen uudet alustat tarjoavat mahdollisuuksia, mutta vaikutukset päätöksiin ovat todentamatta	9
5 ENNAKOINTIA: NUORTEN OSALLISTUMINEN JA TULEVAISUUS	10
5.1 Kokemus edustuksellisen demokratian riittämättömyydestä näkyy jo ilmastokysymyksissä	10
5.2 Hyvinvointivaltion heikentyminen vaikuttaa nuorten tulevaisuuskuvaan	10
5.3 Nuorten pitkittyvä työttömyys murentaa kuulumisen ja osallisuuden kokemusta	11
5.4 Medialukutaito on tulevaisuuden keskeinen osallisuustyökalu	11
Lähteet	12

TIIVISTELMÄ

Suomalaisten nuorten luottamus yhteiskuntaan on pysynyt kansainvälisesti korkealla tasolla viimeiset 30 vuotta. Nuorten luottamuksessa tulevaisuuteen sen sijaan tapahtui selvä pudotus vuoden 2025 Nuorisobarometrissä. Myös nuorten usko omiin kykyihin yhteiskunnallisina toimijoina on kansainvälisessä vertailussa heikolla tasolla.

Nuoret ovat ennätysellisen kiinnostuneita politiikasta, mutta se ei kanavoidu poliittiseksi osallistumiseksi tai nosta esimerkiksi järjestöissä ja nuorisovaltuustoissa toimivien osuutta.

Suomalainen osallisuuskäsitys on käytännössä usein yhä suppea ja aikuisyhteiskunta kontrolloii nuorten osallistumisen tapoja ja aiheita. Nuoria kuullaan ja osallistetaan vain teemoissa, joita pidetään ”nuorten asioina”.

Nuorten halutaan osallistuvan, mutta todellista valtaa vaikuttaa annetaan harvoin. Uudet osallistamisen tavat kuten Digiraati ja osallistava budjetointi tarjoavat osallistumisen mahdollisuuksia, mutta niiden vaikutavuutta päätöksentekoon ei ole todennettu.

Osallistuminen on siirtynyt digitaalisille ja sosiaalisen median alustoille, joissa osallistumisen mahdollisuudet eriytyvät nuorten digitaalisten taitojen perusteella. Digitaaliset vaikuttamisen alustat vaativat pitkäjänteistä kehittämistä jatkuvien uusien alustojen perustamisen sijaan.

Osallistumiseen ja osallisuuteen liittyy sitkeää eriarvoisuutta. Hyväosaiset nuoret osallistuvat enemmän digialustoilla sekä esimerkiksi oppilaskunnassa ja nuorisovaltuustossa. Maahanmuuttotähtäiset nuoret eivät aina koe olevansa yhdenvertaisessa asemassa muiden nuorten kanssa osallistuakseen poliittisesti.

Osallistumisen kansalaistaitojen eriarvoisuutta tuotetaan myös rakenteellisesti koulutusjärjestelmässä. Lukiokoulutuksessa painotetaan osallisuuden kysymyksiä ja kasvamista ”aktiiviseen kansalaisuuteen” vahvemmin kuin ammatillisessa koulutuksessa.

Myönteiset sosiaaliset suhteet vahvistavat kykyä ilmaista mielipiteitä ja varhaiset positiiviset kokemukset kannustavat osallistumaan. Olennaista onkin vahvistaa nuorten osallisuuden ja kuuluvuuden tunnetta yhteisön aktiivisena jäsenenä kouluympäristöstä alkaen. Pelkkä osallistumisen tietojen ja taitojen vahvistaminen ei riitä.

Huomioi myös nämä!

Vaikka esimerkiksi nuorisovaltuustot ja oppilaskuntien toiminta on nykyisin kirjattu lakiin, 1990-luvulla aloitetut panostukset nuorten osallisuuden lisäämiseksi eivät ole johtaneet vahvaan osallisuuden kulttuuriin tai nuorten muun institutionaalisen osallistumisen merkittävään kasvuun. Osallistamisen kehittäminen on hajanaista eikä osaaminen kumuloidu.

Suomalaisen osallisuustyön olennainen kehittämisen kohde on määritellä, kenellä on velvollisuus kuunnella nuoria pelkän osallistamisen sijasta.

JOHDANTO

Nuorilla tarkoitetaan tässä tietokoosteessa nuorisolain mukaisesti alle 29-vuotiaita, ellei tutkimustiedon yhteydessä ole toisin mainittu.

Osallisuuden kokemus ja yhteiskunnallinen osallistuminen liittyvät toisiinsa. Osallisuudella tarkoitetaan yleensä sosiaalista osallisuutta ja kuulumisuuden kokemusta, jonka kääntöpuolena voi olla syrjäytyminen. Osallistumisella taas viitataan monenlaiseen yhteiskunnalliseen toimintaan, jossa pyritään vaikuttamaan niin oman elämän arkisiin asioihin kuin yhteiskunnalliseen päätöksentekoon. Tässä tietokoosteessa näkökulmana ovat erityisesti osallistumisen mahdollisuudet, vaikka myös osallisuuden ja kuulumisen kokemukset ovat osa erityisesti nuorten omia kokemuksia koskevaa lukua 3.

Nuorten kiinnostus politiikka kohtaan on Suomessa kasvanut, mutta samaan aikaan osallistuminen tapahtuu yhä enemmän poliittisen järjestelmän ulkopuolella vaikuttamalla henkilökohtaisesti tärkeisiin kysymyksiin arjen elämäntapavalinnoilla, vastuullisena kuluttamisena sekä digitaalisilla alustoilla¹. Lisäksi nuorten omaehtoisesta poliittisesta liikehdinnästä, kuten ilmastoliikkeestä, on tullut monille tärkeä vaikuttamisen kanava^{2,3}.

Suomalaiset nuoret sijoittuvat osallistumisaktiivisuudessaan pääsääntöisesti EU-maiden keskiarvon yläpuolelle⁴, mutta pääsevät vaikuttamaan esimerkiksi koulujensa päätöksentekoon kansainvälisesti verrattuna vain vähän⁵.

1990-luvun lopulta lähtien aikuisyhteiskunnan kiinnostus nuorten poliittista toimintaa kohtaan on ollut vahvaa, ja osallisuutta on pyritty vahvistamaan sekä lakisäateisesti että erilaisilla ohjelmilla ja hankkeilla^{6,7}.

Suomen vahvuutena ovat vakiintuneet tiedonkeruun kanavat, kuten Kouluterveyskysely, Nuorisobarometri ja kansainväliset Health Behaviour in School-Aged Children -tutkimusverkosto (HBSC) sekä International Civic and Citizenship Education Study (ICCS) -tutkimus, jotka tuottavat säännöllistä ja vertailukelpoista tietoa nuorten osallisuudesta ja hyvinvoinnista. Tämä vahvistaa mahdollisuuksia nojata päätöksenteossa tutkittuun tietoon.

Väestön ikääntymisen myötä iäkkäiden osuus väestöstä kasvaa ja siihen liittyvät valta- ja resurssikysymykset hallitsevat julkista keskustelua. Suomea hallinnoidaan vanhentuvan väestön toimesta, ja nuorten näkemyksille jää usein hyvin vähän tilaa.

1 MUUTOKSET NUORTEN OSALLISTUMISESSA

1.1 Osallistuminen käsitetään usein liian kapeasti

Nuorten yhteiskunnallisen osallistumisen tarkastelu on perinteisesti sisältänyt suppeasti vain poliittisen osallistumisen perinteiset muodot, kuten puoluetoiminnan ja äänestämisen, sekä sosiaaliin ja poliittisiin liikkeisiin, vapaaehtoistyöhön tai järjestöjen toimintaan osallistumisen⁸⁻¹¹.

Osallisuuden ja osallistumisen käsitteet ovat kuitenkin laajentuneet koskemaan myös kuulumisen, toimijuuden ja arjen vaikuttamisen kokemuksia¹². Uudemmat määritelmät huomioivat myös verkkotoiminnan ja -osallistumisen muodot eli digitaalisen ja sosiaalisen median alustoilla tapahtuvan

- politiikkojen ja poliittisten asioiden seuraamisen
- uudet verkossa toimivat sosiaaliset liikkeet
- hashtag (#) -jakamisen
- yhteiskunnallisen ja poliittisen tiedon jakamisen
- omasta poliittisesta ja yhteiskunnallisesta toiminnasta kertomisen
- toisten kannustamisen yhteiskunnallisiin ja poliittisiin tekoihin⁹.

Tällainen laaja näkemys osallisuudesta ei kuitenkaan vielä läpäise koko yhteiskuntaa¹³. Kansainvälisessä vertailussa suomalainen osallisuuskäsitys erottautuu institutionaalista osallistumista korostavana mallina, jossa nuorten osallistuminen tarkoittaa reagoimista aikuisyhteiskunnan esiin nostamiin asioihin¹⁴.

Nuorten osallistamista lähestytään usein kahdella tavalla: sekä kasvattamisena tulevaisuuden osallistuviksi kansalaisiksi että osallistumisen konkreettisena toteuttamisena¹⁵.

Vaikka kasvatukselliset tavoitteet ovat tärkeitä, niiden painottaminen varsinaisten osallistumismahdollisuuksien parantamisen sijaan voi johtaa nuorten näennäisosallistamiseen ja osallistamiseen oppimisen vuoksi.

1.2 Nuorten osallistuminen on siirtynyt verkkoon

Selkein viimeaikainen nuorten osallistumisen trendi on siirtyminen digitaalisille ja sosiaalisen median alustoille^{16,17}.

Somen käytöllä on selvä yhteys nuorten poliittiseen osallistumiseen, kuten poliittisista aiheista keskusteleminen ja tiedonhankintaan, vetoomusten ja adressien allekirjoittamiseen, sekä mielenosoituksiin ja äänestysaikeisiin. Somessa osallistuminen onkin usein ensiaskel kohti perinteisempää poliittista yhteiskunnallista osallistumista^{9,18–20}. Tukemalla digitaalisilla alustoilla tapahtuvaa vaikuttamista, voidaan vahvistaa myös sellaisten nuorten osallistumista, jotka eivät koe perinteisiä vaikuttamisen tapoja omikseen²¹.

Poliittisen osallistumisen lisäksi sosiaalinen media on nuorille tärkeä väylä ilmoittaa omiin oikeuksiin kohdistuvista loukkauksista sekä keskustella näistä aiheista yhdessä muiden nuorten kanssa. Sosiaalisen median rajoittaminen voi vähentää nuorten mahdollisuuksia osallistua digitaaliseen kansalaisyhteiskuntaan²².

Nuorille tulisi tarjota matalan kynnyksen digitaalisia alustoja, jotka mukailevat ulkoasultaan ja toiminnoiltaan nuorten jo suosimia alustoja. Digitaaliset osallistumisen alustat vaativat pitkäjänteistä kehittämistä sen sijaan, että perustetaan jatkuvasti uusia. Esimerkiksi oikeusministeriön koordinoimassa kansalaispaneelien kehittämistyössä on päällekkäisyyksiä jo toimivan Digiraati-alustan kanssa.

Digitaalisiin ympäristöihin kohdentuvissa mahdollisissa rajoituksissa on huomioitava nuorten tiedonsaannin turvaaminen sekä rajoitusten kiertämiseen liittyvät turvallisuusriskit.

1.3 Nuoret ovat ennätysellisen kiinnostuneita politiikasta

Nuorisobarometreissa nuorten poliittista osallistumista on seurattu eri kysymyksiin 1990-luvulta lähtien. Vuonna 2008 27 % barometrin vastaajajoukosta ilmoitti olevansa ainakin jonkin verran kiinnostunut politiikasta²³. Kiinnostuneiden osuus alkoi kasvaa 2010-luvulta lähtien, ja vuoden 2024 Nuorisobarometrin mukaan politiikka kiinnostaa ainakin jonkin verran 63 % nuorista, ja politiikasta erittäin kiinnostuneiden osuus oli kasvanut 20 %²⁴. Poliitikasta ei lainkaan kiinnostuneiden nuorten osuus on painunut nolnaan²⁴.

Poliittisen kiinnostuksen kasvu ei kuitenkaan näy vahvana kasvuna perinteisen osallistumisen muodoissa. Esimerkiksi aktiivinen toimiminen järjestöissä tai nuorisovaltuustossa on pysynyt samalla tasolla vuodesta 2008, ollen vajaa neljännes vastaajista. Vuoden 2021 kuntavaaleissa sekä vuoden 2023 eduskuntavaaleissa nuorten äänestysprosentit nousivat edellisiin vaaleihin verrattuna²⁴.

1.4 Kuluttajademokratian vahvistumisesta on viitteitä

Tutkimuksessa on jo pitkään esitetty, ettei edustuksellinen demokratia pysty houkuttelemaan nuoria mukaansa ja että sen ohien syntyy uudenlaisia vaikuttamisen tapoja²⁵. Ostopäätöksillä vaikuttaminen on Nuorisobarometrin vastaajien oman ilmoituksen mukaan lisääntynyt^{24,26}.

Kuluttamisella vaikuttaminen tarkoittaa kuitenkin toistaiseksi etupäässä yksilön valintoja kollektiivisen toiminnan sijasta²⁷.

Esimerkkejä kulutuskulttuurin muutokseen liittyvästä nuorten toiminnasta ovat ympäristöliikettä, maata pitkin matkustamisen trendi, kasvisruokailun lisääntyminen ja erilaiset kapitalistisen yhteiskunnan kulutuskulttuuria kritisoivat ryhmittymät, jotka jakavat käsityksiä ja arvoja siitä, millainen kuluttaminen on eettistä ja kestävä.

2 OSALLISTUMISEEN JA OSALLISUUTEEN LIITTYVÄ SITKEÄÄ ERIARVOISUUTTA

2.1 Hyväosaiset nuoret osallistuvat enemmän

Osallistuminen edellyttää resursseja toimia eli riittävän vakaita ja turvallisia aineellisia sekä sosiaalisia olosuhteita²⁸. Nuorten arviot omista kyvyistään ja vaikuttamismahdollisuuksistaan eriytyvät vanhempien koulutustason, perheen taloudellisen tilanteen, sukupuolen ja äidinkielen mukaan^{5,29}. Perheessä koettu hyvinvointi on yhteydessä aktiivisempaan poliittiseen osallistumiseen³⁰.

Hyväosaiset nuoret osallistuvat heikko-osaisia enemmän sekä digialustoilla että nuorille tarkoitetuissa kanavissa, kuten oppilaskunnissa ja nuorisvaltuustoissa^{15,31}.

2.2 Maahanmuuttotausta aiheuttaa osallistumiskuilua

Osallistumiskuilulla tarkoitetaan erilaisten taustatekijöiden yhteyttä eroihin yhteiskunnallisessa osallistumisessa. Maahanmuuttotaustaisten nuorten halukkuudessa sekä mahdollisuuksissa osallistua on kuiluja. Viralliset osallistumisen tavat, kuten äänestäminen, eivät aina näyttäyty heille mahdollisena ja vaikuttavana tapana saada näkemyksiään esille⁷.

Maahanmuuttotaustaiset tytöt ovat sitä kiinnostuneempia politiikasta, mitä kauemmin he ovat asuneet Suomessa, mutta pojilla tällaista yhteyttä ei ole havaittu³². Vuoden 2021 kuntavaaleissa vain 17,4 % äänioikeutetuista maahanmuuttotaustaisista nuorista (18–24 v.) äänesti, kun saman ikäryhmän keskimääräinen äänestysprosentti oli 35,4 %³³. Maahanmuuttotaustaisten nuorten osallistumista voi heikentää myös se, että heitä ei nähdä aktiivisina ja osallistuvina kansalaisina, joiden mielipiteiden esille saamista pyrittäisiin tukemaan³⁴.

Ulkopuolisuuden tunne ja vaikea suhde ”suomalaisuuteen” vaikuttaa heikentävästi maahanmuuttotaustaisten nuorten asemoitumiseen osallistujina ja vaikuttajina yhteiskunnan tasolla³⁵.

Yhteiskunnalliset valtasuhteet vaikuttavat vähemmistötaustaisten nuorten osallistumiseen, ja osallistuminen voi tapahtua perinteisten ja enemmistölle avoimempien osallistumisen muotojen ja paikkojen ulkopuolella.

Etnisten vähemmistöjen keskuudessa voi jäädä piiloon moninaista perheeseen tai vertaissuhteisiin liittyvää toimintaa yhteisen hyvän puolesta^{8,35,36} sekä etnisten tai uskonnollisten yhteisöjen piirissä tapahtuvaa toimintaa³⁷.

2.3 Koulutusjärjestelmä tuottaa erilaisia osallistumisen taitoja

Osallistumisen kansalaistaitojen eriarvoisuutta tuotetaan rakenteellisesti koulutusjärjestelmässä. Lukiokoulutuksessa painotetaan osallisuuden kysymyksiä ja kasvamista ”aktiiviseen kansalaisuuteen” vahvemmin kuin ammatillisessa koulutuksessa³⁸. Lukion vahvempi kansalaiskasvatus myös pienentää perhetaustaan liittyvää osallistumiskuilua²⁹.

Korkeamman koulutuksen saaneet äänestävät huomattavasti muita enemmän³⁹. Yliopisto-opiskelijoilla tai yliopistotutkinnon suorittaneilla on myös käytössään muita enemmän Nuorisobarometrissä kartoitettuja erilaisia vaikuttamisen keinoja²⁶.

Halu osallistua ei synny tyhjästä, vaan osallisuuteen ja osallistumattomuuteen opitaan yhdessä muiden kanssa⁴⁰. Ammatillisessa koulutuksessa oleville nuorille ei välttämättä synny kokemuksia ryhmän tukemisesta ja osallisuuden mekanismit jäävät vieraiksi⁴¹. Ammattikoululaisilla on kiinnostusta yhteiskunnalliseen osallistumiseen, mutta samanaikaisesti kokemus, että heitä ei nähdä tasaveroisesti kansalaisina⁴² tai ettei heitä arvosteta tai oteta mukaan yhteiseen keskusteluun^{43,44}.

Tarkempaa tutkimusta tarvitaan osallistumiskuilujen kehittymisestä ja siitä mikä on koulutukseen liittyvien tekijöiden – kuten opiskeluilmapiirin, kuuluvuuden tunteen ja demokratiakasvatuksen – rooli niiden kaventamisessa tai uusintamisessa.

2.4 Vähemmistökokemuksella on yhteys aktiivisuuteen, mutta se voi myös marginalisoida

Nuorten omalla kokemuksella vähemmistöön kuulumisesta on yhteys yhteiskunnalliseen aktiivisuuteen. Tämän on arveltu liittyvän haluun rakentaa yhteiskuntaa yhdenvertaisemmaksi⁴⁵.

Toisaalta osa nuorista kokee, että vähemmistötaustansa vuoksi he eivät saa mielipiteitään esille eikä heitä oteta vakavasti yhteiskunnallisina toimijoina. Kokemukset mitätöinnistä ja sivuuttamisesta korostuvat erityisesti sellaisilla vähemmistötaustaisilla nuorilla, joille on kasautunut muita eriarvoisuutta lisääviä tekijöitä^{46,47}.

Poliittinen osallistuminen voi johtaa myös turvattomuuteen: nuoret kertovat kokevansa arkipoliittiseen toimintaansa liittyvää vähättelyä, kiusaamista ja uhkailua. Tällaiset kokemukset korostuvat erityisesti rodullistettuihin vähemmistöihin kuuluvilla nuorilla ja sateenkaarinuorilla⁴⁸.

3 NUORTEN OMAT KOKEMUKSET KUULUMISESTA, OSALLISUUDESTA JA OSALLISTUMISMAHDOLLISUUKSISTA

3.1 Nuorten luottamus yhteiskuntaan on edelleen korkealla tasolla

Suomalaisten nuorten luottamus yhteiskuntaan on kansainvälisesti mitaten korkealla tasolla ja kasvanut viimeisten 30 vuoden aikana^{24,49}. Suomalaisnuoret asennoituvat demokraattisen kansalaisyhteiskunnan keskeisiin toimintaperiaatteisiin ja ihanteisiin myönteisesti ja luottavat yhteiskunnallisiin instituutioihin ja toimijoihin enemmän kuin vertailumaiden nuoret⁵.

Nuorten luottamuksessa tulevaisuuteen on sen sijaan tapahtunut selvä pudotus: Vuonna 2024 enää 61 % nuorista suhtautuu omaan tulevaisuuteensa optimistisesti, aikaisemmin osuus oli vakiintunut 80 % tietämiin²⁴. Myös Kansalaispulssi-kyselyn mukaan 15–29-vuotiaat suhtautuvat tulevaisuuteen kaikista ikäryhmistä vähiten luottavaisesti⁵⁰.

Luottamus poliisiin (90 % vastaajista Nuorisobarometrissa 2024) ja puolustusvoimiin (92 %) on pitkään ollut hyvin vahvaa. Nuoret luottavat vähemmän poliittisiin puolueisiin (53 %) ja eduskuntaan (67 %)²⁴.

Työttömyys, köyhyys ja alhainen koulutustaso, sekä vähemmistöihin kuuluminen ovat yhteydessä heikkoon luottamukseen yhteiskunnallisia instituutioita kohtaan⁵¹.

Erilaisiin vähemmistöihin lukeutuvien sekä yhteiskunnallisesti heikossa asemassa olevien nuorten kokemuksia institutionaalisesta luottamuksesta ja osallistumisen mahdollisuuksista tulisi selvittää tarkemmin.

3.2 Kokemus vaikuttamisen mahdollisuuksista rakentuu arkisissa kohtaamisissa kuten peruspalveluissa

Nuorten luottamus yhteiskuntaan rakentuu vahvasti kohtaamisissa yhteiskunnan järjestelmien kanssa^{47,52}. Palveluissa, joissa kohdataan nuoria tulisi tukea vahvemmin nuorten oikeuksia vaikuttaa omiin asioihinsa riippumatta siitä, haluavatko he osallistua juuri yhteiskunnan tarjoamin tavoin⁴⁷.

Kokemus vaikuttamisen mahdollisuuksista liittyy kokemukseen sosiaalisesta oikeudenmukaisuudesta, hyväksytyksi tulemisesta ja omasta paikasta yhteiskunnassa, joka rakentuu vähitellen arjessa ja erilaisten elämäkokemusten kautta⁴⁷.

3.3 Yhteisöön kuulumisen kokemus tukee yhteiskunnallista osallistumista

Myönteiset sosiaaliset suhteet ovat yhteydessä kykyyn kertoa mielipiteitään⁵³. Hyvin toimiva arki ja sosiaaliset suhteet yhteisössä tuottavat myönteisiä kokemuksia lapsille, jotka ovat haavoittuvassa tilanteessa⁵⁴. Maahanmuuttotataustaiset nuoret kokevat ulkopuolisuutta suhteessa valtaväestöön, vaikka he osaisivat hyvin suomea ja heillä olisi ystäviä eri etnisistä ryhmistä^{55–62}.

Kuuluvuudella ja yhteiskunnallisella osallistumisella on kahdensuuntainen yhteys: yhteiskunnallinen osallistuminen edellyttää yhteyden tai solidaarisuuden tunnetta muihin yhteisön jäseniin ja kansalaistoiminta taas voi rakentaa kuuluvuuden tunnetta^{34,63–65}.

Myönteiset ihmissuhteet koulussa ja kokemus kouluyhteisöön kuulumisesta vahvistavat kouluviihtyvyyttä ja tyytyväisyyttä elämään laajemmin^{66,67}. Vahva osallisuuden kulttuuri kouluissa vähentää myös koulutuksen ulkopuolelle jäämistä⁶⁸.

Pelkkä nuorten osallistumisen tietojen ja taitojen vahvistaminen ei riitä. Olennaista on vahvistaa nuorten osallisuuden ja kuuluvuuden tunnetta ja identifioitumista yhteisön aktiiviseksi jäseneksi.

Osallisuuden puutteen pitkän aikavälin seurauksia nuorten toimijuudelle ja yhteiskuntasuhteelle ei ole tutkittu Suomessa.

3.4 Nuorten yhteiskunnalliset tiedot ovat huippuluokkaa, mutta luottamus omaan kykyyn osallistua heikkoa

Kansainvälisessä vertailussa suomalaisnuoret sijoittuvat yhteiskunnalliselta tietämykseltään parhaiden joukkoon. Samaan aikaan heidän luottamuksensa omiin kykyihinsä yhteiskunnallisina toimijoina oli vertailussa heikoin⁵.

Vaikuttaminen ja politiikka nähdään vaativina, ja osallistumisen ajatellaan edellyttävän sisältöjen hallintaa ja asioiden ymmärtämistä⁷.

Nuorten epävarmuus omista kyvyistään osallistua viittaa kansalaisena toimimisen taitojen ja todellisten osallistumisen mahdollisuuksien väliseen ristiriitaan. Nuoret tuntevat vaikuttamisen tapoja ja kanavia, mutta eriarvoisuus, negatiiviset kokemukset ja todellisten vaikuttamismahdollisuuksien puute saa osan nuorista vetäytymään.

Erityisesti hyvät varhaiset kokemukset osallistumisesta ovat tärkeitä ja ne edistävät (1) sisäistä pystyvyyttä eli luottamusta omaan kykyyn osallistua ja (2) ulkoista pystyvyyttä eli luottamusta siihen, että osallistumisella on vaikutusta. Suomessa tällaisia hyviä kokemuksia voivat tuottaa esimerkiksi nuorisovaltuusto- ja oppilaskuntatoiminta⁶⁹.

4 NUORILLE TARJOTUT OSALLISTUMISEN TAVAT JA NIIDEN VAIKUT- TAVUUS

4.1 Aikuisyhteiskunta kontrolloi osallistumisen tapoja ja käsiteltäviä aiheita

Nuorten suurimmat tulevaisuutta koskevat huolet liittyvät

- ilmastonmuutokseen
- maailmanpoliittiseen tilanteeseen
- hyvinvointipalveluiden säilymiseen
- eriarvoistumiseen ja rasismiin
- sekä siihen, miten he pärjäävät muuttuvan ja kilpailuun perustuvan työelämän paineissa⁷⁰.

Nuoret kokevat, etteivät nämä heille tärkeät aiheet näy riittävästi politiikassa eikä aikuisyhteiskunta ota vastuuta kysymysten ratkaisemisesta⁷¹. Tämä kannustaa osaa nuorista toimimaan itse, mutta osa vetäytyy aikuis-
ten välinpitämättömyyden seurauksena².

Nuorten osallisuutta kaventaa osallistumismahdollisuuksien rajautuminen tiettyihin ”nuorten asioihin”: nuoria kuullaan ja osallistetaan vain teemoissa, joita aikuiset pitävät nuorten asioina ja joihin nuorilla arvellaan olevan erityistä mielenkiintoa osallistua³⁴. Muihin aiheisiin, kuten ihmisoikeuksiin tai poliittiseen päätöksentekoon, nuorilla on vähemmän mahdollisuuksia osallistua^{9,72}.

Erilaiset nuorisomediat, kuten jo lakkautettu Demi-lehti ja 2018 perustettu RARE Media, ovat keränneet nuorten mielipiteitä nuorilta itseltään tuodakseen niitä päättäjien tietoon. Tulosten välittäminen päättäjille on osoittautunut erittäin vaikeaksi ja poliittisten päättäjien kiinnostus nuorten omien medioiden keräämiin nuorten ajatuksiin ja mielipiteisiin on näissä tapauksissa ollut olematonta.

Koronakriisissä nuorten ääntä edustivat aikuiset asiantuntijat

Koronakriisin aikaisessa päätöksenteossa nuorille tarkoitettuja virallisia osallisuusrakenteita ei hyödynnetty nuorten näkemysten selvittämisessä, vaan nuorten ”ääntä” edustivat aikuiset asiantuntijat⁷.

Nuoret kokivat, että päätöksenteossa sivuutettiin heille tärkeitä kysymyksiä eivätkä päättäjät kyenneet tunnistamaan nuoruuteen liittyviä erityispiirteitä ja niiden vaikutuksia korona-aikana⁷³.

4.2 Nuorten halutaan osallistuvan, mutta ilman todellista valtaa^{15,74}

Osallistamisessa on nuoria ohjaavia ja kontrolloivia sävyjä. Yhteiskunnan instituutiot ja järjestelmät pyrkivät muovaamaan nuorista aktiivisia kansalaisia, jotka hyödyttävät yhteiskuntaa ja valtiota, mutta jotka eivät haasta yhteiskuntajärjestystä ja vakiintuneita demokratiassa toimimisen tapoja^{75,76}. Esimerkiksi nuorten ympäristöliikkeitään kohdistuu myös paheksuvia sävyjä, jotka piilottavat nuorten huolet ja poliittiset vaatimukset tiukemmista ilmastotoimista².

Vaikka nuorten oma asiantuntijuus on entistä tunnustetumpaa ja institutionalisoidumpaa, se ei tarkoita, että osallisuus toteutuisi kaikkien nuorten kohdalla tai että se olisi vaikuttavaa. Nuorisovaltuustot, oppilaskunnat, nuorten raadit ja esimerkiksi kokemusasiantuntijuus ovat yleistyneet, mutta nuorten vaikutusvalta jää usein konsultatiiviseksi ja todellinen päätösvalta säilyy aikuisilla⁶.

Nuorten toiminta esimerkiksi nuorisovaltuustossa on edustuksellista demokratiaa, mutta siitä puuttuu demokratiaan olennaisesti kuuluva vallankäytön elementti.

4.3 Osallistamisen tavat ovat usein ”keskiluokkaisia”

Osallistumisen tavat tukevat tietynlaista keskiluokkaista tapaa, jota myös hallinnon asiantuntijat edustavat⁷⁷. Osallistuminen edellyttää mukautumista keskiluokkaiseen kieleen, ja esimerkiksi kiroiluun tai räyhäkkyyteen puututaan helposti, mikä voi heikentää nuorten motivaatiota osallistua⁷⁸.

Toive nuorten osallistumisesta virallisten osallistumiskanavien kautta kytkee osallistumisen tiettyihin taitoihin ja valmiuksiin käyttäen näitä kanavia²⁸. Esimerkiksi digitaaliset osallistumisen mahdollisuudet eriytyvät nuorten digitaalisten taitojen mukaan ja digitaalisista kanavista hyötyvät eniten ne nuoret, jotka luottavat omiin digitaitoihinsa²¹.

Osallistuminen edellyttää käytännössä usein hyvää suomen tai ruotsin kielen osaamista sekä kykyä ja rohkeutta ottaa kantaa. Aktiivinen osallistumiskyky on usein ennakkokohtaus osallistumiselle, sen sijaan että osallistumisprosessissa olisi tilaa opettelulle.

Kansalaisjärjestöissä toimiminen laajentaa osallistumismahdollisuuksia

Kansalaisjärjestöt ja nuorisotyö tavoittavat myös niitä nuoria, joiden osallistuminen edustuksellisissa rakenteissa on vähäistä.

Järjestöt ovat tärkeitä monille vähemmistönuorille, kuten vammaisille, joiden osallistumisen rakenteet ovat puutteellisia⁷⁹.

Noin neljännes nuorista osallistuu aktiivisesti järjestötoimintaan. Osuus on pysynyt lähes samana vuodesta 2008²⁴.

4.4 Osallistumisen uudet alustat tarjoavat mahdollisuuksia, mutta vaikutukset päätöksiin ovat todentamatta

Osallistumisen vahvistamiseksi on pyritty kehittämään uusia osallistumisen alustoja, jotka olisivat lähellä nuorten arkisia toimintaympäristöjä ja toteutuisivat nuoria kiinnostavilla tavoilla⁸⁰.

Digiraati on oikeusministeriön hallinnoima kaikille alle 29-vuotiaille tarkoitettu verkkopalvelu, jossa voi anonyymisti tuoda esille mielipiteitä erilaisista yhteiskunnallisista aiheista^{80–82}. Palvelua kokeilleet nuoret kuvailivat kokemusta helpoksi, turvalliseksi, kiinnostavaksi, motivoivaksi ja opettavaiseksi²¹.

Erilaisia osallisuushankkeita on toteutettu Suomessa 1990-luvun lopulta lähtien. Lasten ja nuorten osallisuutta on siis tuettu erilaisin keinoin jo 20 vuoden ajan. Tämä ei kuitenkaan ole johtanut vahvaan osallisuuden kulttuuriin eikä nuorten institutionaalinen osallistuminen ei ole merkittävästi kasvanut.

Osallistumisen kehittämistyössä osaaminen ei kumuloidu riittävästi ja uudet osallistamisprojektit jäävät helposti irrallisiksi. Tämä johtuu koulutuksen ja kehittämisen pirstaloituneisuudesta ja yhteistyön puutteesta.

Myös osallistuva budjetointi voi oikein toteutettuna tukea nuorten toimintamahdollisuuksia¹⁵. Osallistavasta budjetoinnista on paljon pääasiassa laadullista tutkimusta^{83–85}. Tutkimusnäyttö nuorten osallistumisen vahvistamisesta vaihtelee, mutta useissa tutkimuksissa raportoidaan myönteisiä kokemuksia.

Samalla kun kehittämistyö ja rakenteet ovat lisänneet nuorten osallistumista, on niiden vaikuttavuutta arvioitu kriittisesti^{7,84,86,87}. Kriitikki on liittynyt siihen, ketkä nuoret osallistuvat ja toisaalta siihen mitä osallistumisesta todellisuudessa seuraa ja miten nuoret kokevat tulleen kuulluiksi^{7,84,86,87}. Vaikuttavuuden kannalta olennaista on myös se, miten lasten ja nuorten esiin nostamia asioita käsitellään organisaatiossa⁸⁸.

Suomessa ei ole toteutettu riittävästi kattavia lapsivaikutusten arviointeja lapsi- ja nuorisopoliittisissa uudistuksissa valtion ja kuntien tasolla. Oikein toteutettuina arvioinnit tarjoaisivat tietoa myös siitä, miten alle 18-vuotiaiden osallistumisoikeudet ovat toteutuneet.

Suomalaisen osallisuustyön olennainen kehittämisen kohde on määritellä, kenellä organisaatiossa on ensisijainen velvollisuus kuunnella nuoria.

Tutkimustietoa siitä mihin hallinnonaloihin nuorten osallistuminen Suomessa kohdistuu ja missä määrin se tuottaa niissä todellista päätösvaikutusta ei ole.

5 ENNAKOINTIA: NUORTEN OSALLISTUMINEN JA TULEVAISUUS

5.1 Kokemus edustuksellisen demokratian riittämättömyydestä näkyy jo ilmastokysymyksissä

Länsimaissakin nähtävissä oleva demokratian ja sen instituutioiden legitimitetin heikkeneminen uhkaa nuorten osallisuutta, joka perustuu luottamukseen. Oikeusvaltioperiaatteen rapautuminen, median politisoituminen ja korruptio voivat tehdä poliittisesta järjestelmästä nuorille etäisen ja epäoikeudenmukaisen.

Epäoikeudenmukaisuuden kokemus voi johtaa joko vetäytymiseen yhteiskunnallisesta toiminnasta tai vaihtoehtoisten, vastademokraattisiksi tulkittujen vaikuttamismuotojen vahvistumiseen, jos järjestelmä koetaan hitaaksi ja vanhempia sukupolvia suosivaksi.

Erityisesti ilmastonmuutos ja kestävyysmurros ovat vahvistaneet nuorten käsitystä edustuksellisen demokratian riittämättömyydestä. Luottamuksen heikentyessä on riskinä, että turhautuminen kasvaa, nuorten ja järjestelmän välinen kuilu syvenee sekä protestien, populismin ja autoritaaristen vaihtoehtojen vetovoima vahvistuu.

5.2 Hyvinvointivaltion heikentäminen vaikuttaa nuorten tulevaisuuskuvaan

Hyvinvointivaltion heikentäminen, kuten sosiaaliturvaleikkaukset, voivat johtaa siihen, että nuorten voimavarat kuluvat arjessa selviytymiseen ja yhteiskunta näyttää vetäytyvän tulevaisuuden tukemisesta. Tällainen kehitys voi kaventaa nuorten osallistumista.

Sosiaaliturvan ja palvelujen supistaminen voi vahvistaa kokemusta siitä, ettei politiikka tunnista nuorten todellisuutta ja korostaa epävarmaa, riskien hallitsemata tulevaisuuskuva.

5.3 Nuorten pitkittyvä työttömyys murentaa kuulumisen ja osallisuuden kokemusta

Palkkatyö on nuorille tärkeä kiinnekohta yhteiskuntaan. Kasvava nuorisotyöttömyys vaikuttaa osallisuuden kokemukseen ja tulevaisuuskatoon sekä kaventaa nuorten ajatuksia omista tulevaisuuden mahdollisuuksista. Jos nuoret eivät koe osallisuutta arjen yhteisöissään, he eivät myöskään ole kiinnostuneita osallistumaan toimenpiteisiin omassa elämässään tai osana muuta yhteisöä tai yhteiskuntaa.

5.4 Medialukutaito on tulevaisuuden keskeinen osallisuustyökalu

Uutisten seuraaminen lisää nuorten kiinnostusta osallistua yhteiskuntaan^{72,89,90}. Luottamus perinteiseen mediaan lisää kiinnostusta seurata uutisia, mikä parantaa tietoisuutta yhteiskunnasta sekä vaikuttaa välillisesti myös yhteiskunnalliseen ja poliittiseen osallistumiseen nuorten keskuudessa^{72,91}.

Koulujen ja vanhempien on tärkeää tukea ja kannustaa nuoria uutisten seuraamiseen sekä opettaa uutis- ja medialukutaitoa, jota ilman nuorten on vaikea selviytyä informaatiotulvasta ja arvioida tiedon luotettavuutta.

Koulutuksella on keskeinen rooli kriittisen medialukutaidon vahvistamisessa ja osallistumismahdollisuuksista tiedottamisessa. Nuorten osallistuminen nojaa vahvasti internetiin ja sosiaaliseen mediaan, joissa tekoälyn muokkaama sisältö hämärtää yhä enemmän faktan ja disinformaation rajoja ja haastaa media- ja uutislukutaitoa.

LÄHTEET

1. Piispa, M. & Myllyniemi, S. Nuoret ja ilmastonmuutos : Tiedot, huoli ja toiminta Nuorisobarometrien valossa. <https://www.julkari.fi/handle/11111/36038> (2019).
2. Piispa, M., Kiilakoski, T. & Ojajärvi, A. Mikä ilmastoliike? Nuorten ilmastoaktivistien poliittinen toimijuus ja ilmastokeskustelut. *Nuorisotutkimus* Vol 39 Nro 2, (2021).
3. Pickard, S. Young environmental activists and Do-It-Ourselves (DIO) politics: collective engagement, generational agency, efficacy, belonging and hope. *Journal of Youth Studies* 25, 730–750 (2022).
4. European Commission. *Youth Survey 2024*. <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/3392> (2025).
5. Niilo-Rämä, M., Mehtäläinen, J. & Nissinen, V. Nuorten yhteiskunnalliset tiedot, osallistuminen ja asenteet : kansainvälisen ICCS 2016 -tutkimuksen päätulokset. (2017).
6. Kiilakoski, T. Osallisuuden doksat: kriittinen luenta. in *Nuorisopolitiikka ja poliittinen nuorisio: objekteista subjekteiksi?* (eds Paakkunainen, K. & Mykkänen, J.) (Nuorisotutkimusseura, Helsinki, 2021). doi:10.57049/nts.247.
7. Mietola, R., Kallio, J. & Honkatukia, P. Nuoret ja pandemian jälkeistä yhteiskuntaa koskeva päätöksenteko. in *Huomisen huomaava demokratia* (eds Oksanen, M. & Vogt, H.) 275–298 (Vastapaino, Tampere, 2023).
8. Flanagan, C. & Wray-Lake, L. Civic and Political Engagement. in *Encyclopedia of Adolescence* 35–43 (Elsevier, 2011). doi:10.1016/B978-0-12-373951-3.00046-6.
9. Sormanen, N., Hietajärvi, L. & Wilska, T.-A. Young people's online political participation in an apolitical digital sphere: identifying political topics and expression patterns on a youth discussion forum. *Journal of Youth Studies* 1–18 (2025) doi: 10.1080/13676261.2025.2581983.
10. Theocharis, Y. & Van Deth, J. W. The continuous expansion of citizen participation: a new taxonomy. *Eur. Pol. Sci. Rev.* 10, 139–163 (2018).
11. Weiss, J. What Is Youth Political Participation? Literature Review on Youth Political Participation and Political Attitudes. *Front. Polit. Sci.* 2, 1 (2020).
12. Kallio, K. P., Häkli, J. & Bäcklund, P. Lived citizenship as the locus of political agency in participatory policy. *Citizenship Studies* 19, 101–119 (2015).
13. Rytioja, A. & Kallio, K. P. Opittua käsitteistöä vai koettua yhteiskunnallisuutta? Pohdintoja nuorten kansalaisuudesta politiikkakyselyjen valossa. *Sosiologia* 55, 6–27 (2018).
14. *Demokratiaoppitunti: lasten ja nuorten kunta 2010-luvun alussa*. (Nuorisotutkimusverkosto, Helsinki, 2012).
15. Boldt, G. *Citizens in Training: How Institutional Youth Participation Produces Bystanders and Active Citizens in Finland*. (Tampere University, 2021).
16. *Vaikutusvaltaa Euroopan laidalla: Nuorisobarometri 2018*. Nuorisotutkimusseura (Nuorisotutkimusseura, 2019). doi:10.57049/nts.1647.
17. European Parliament. *Youth Survey 2021*. <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2574> (2021).
18. Kahne, J. & Bowyer, B. The Political Significance of Social Media Activity and Social Networks. *Political Communication* 35, 470–493 (2018).
19. Zainurin, S. J. The Role of Social Media in Influencing Youth Political Behavior: A Systematic Literature Review. *Pak.j.life.soc.sci.* 22, (2024).
20. Laaninen, T. *AT GLANCE: Youth, Social Media and the European Elections*. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2024/762317/EPRS_ATA\(2024\)762317_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2024/762317/EPRS_ATA(2024)762317_EN.pdf) (2024).
21. Pietilä, I., Kallio, J., Varsaluoma, J. & Väänänen, K. Youths' Digital Participation in the Early Phases of COVID-19 Lockdown. in *Electronic Participation* (eds Edelmann, N. et al.) vol. 12849 3–14 (Springer International Publishing, Cham, 2021).
22. McAlister, K., Beatty, C., Smith-Caswell, J., Yourell, J. & Huberty, J. Social Media Use in Adolescents: Bans, Benefits, and Emotion Regulation Behaviors (Preprint). Preprint at <https://doi.org/10.2196/preprints.64626> (2024).
23. *Mitä kuuluu? Nuorisobarometri 2008*. Nuorisotutkimusseura (Nuorisotutkimusseura, 2008). doi:10.57049/nts.1657.
24. Happonen, K. & Kiilakoski, T. Tilasto-osio. in *Nuoruuden kolme vuosikymmentä: Nuorisobarometri 2024* (eds Happonen, K. & Kiilakoski, T.) (Nuorisotutkimusseura, 2025). doi:10.57049/nts.1639.
25. Farthing, R. The politics of youthful antipolitics: representing the 'issue' of youth participation in politics. *Journal of Youth Studies* 13, 181–195 (2010).
26. Kiilakoski, T. & Laine, R. Tilasto-osio. in *Kestävää tekoa: Nuorisobarometri 2021* (ed. Kiilakoski, T.) (Nuorisotutkimusseura, 2022). doi:10.57049/nts.1644.
27. *Nuoruuden kolme vuosikymmentä: Nuorisobarometri 2024*. Nuorisotutkimusseura (Nuorisotutkimusseura, 2025). doi:10.57049/nts.1639.
28. Biesta, G. J. J. *Learning Democracy in School and Society*. (SensePublishers, Rotterdam, 2011). doi:10.1007/978-94-6091-512-3.
29. Kestilä-Kekkonen, E., Sipilinen, J. & Söderlund, P. Family Beats School? Adolescents' Turnout Intention on Different Educational Tracks. *Scand Pol Stud* 48, 1467-9477.12300 (2025).
30. Wass, H. & Blais, A. Turnout. in *The SAGE Handbook of Electoral Behaviour: Volume 2* 459–488 (SAGE Publications Ltd, 1 Oliver's Yard, 55 City Road London EC1Y 1SP, 2017). doi:10.4135/9781473957978.n20.
31. Tuuva-Hongisto, S., Korjonen-Kuusipuro, K. & Haverinen, V.-S. Johdanto: Digitaalinen nuoruus. in *Digitaalinen nuoruus ja kasvavat erot* (ed. Nuorisotutkimusseura) (Nuorisotutkimusseura, Helsinki, 2025).

32. Myllyniemi, S. & Kiilakoski, T. *Vaikutusvaltaa Euroopan laidalla: Nuorisobarometri 2018*. Nuorisotutkimusseura (Nuorisotutkimusseura, 2019). doi:10.57049/nts.1647.
33. Tilastokeskus. http://stat.fi/til/kvaa/2021/03/kvaa_2021_03_2021-06-22_tie_001_en.html (2021).
34. Suni, A. & Mietola, R. 'Dear colleagues, I ask you to act like adults': minority youth and their political participation. *Journal of Youth Studies* **26**, 213–228 (2021).
35. Kimanen, A., Khalili, A., Seger, A. & Alisaari, J. Complex belonging, local concern, voice and agency: Finnish minority ethnic youths' construction of civic identity. *Education, Citizenship and Social Justice*. <https://doi.org/10.1177/17461979261424477> (2026) doi:10.1177/17461979261424477.
36. Couton, P. & Gaudet, S. Rethinking Social Participation: The Case of Immigrants in Canada. *Int. Migration & Integration* **9**, 21–44 (2008).
37. Khalili, S., Kimanen, A. & Seger, A. The role of religion in ethnic minority youth's civic agency: theoretical considerations and a case study from Finland. *Journal of Beliefs & Values* 1–15 (2024) doi:10.1080/13617672.2024.2404764.
38. Souto, A.-M. 'Kukaan ei kysy, mitä mulle kuuluu': koulutuksen keskeyttäjät ja ammatilliseen koulutukseen kuulumisen ehdot. *Nuorisotutkimus*. - 19–35 (2014).
39. Wass, H. & Helimäki, T. *Ääntä äänestämisestä - Vaalitutkimus.fi*. <https://www.vaalitutkimus.fi/aanta-aanemistesta/> (2023).
40. Freire, P. *Sorrettujen pedagogiikka*. (Vastapaino, Tampere, 2024).
41. Maunu, A. & Kiilakoski, T. Ohjausta osallisuuteen? *AK* **38**, 112–129 (2018).
42. Meriläinen, N. "My Participation is Often Dismissed": How Vocational School Students Participate in Society. in *TEACHING CIVIC ENGAGEMENT GLOBALLY* (eds Matto, E. C., Millet McCartney, A. R., Bennion, E. A. & Blair, A.) 359–374 (2021).
43. Meriläinen, N. & Ågren, S. Ammattiin opiskelevat ja hyvä elämä: työntekijyyttä vai jotain ihan muuta? *Nuorisotutkimus* **40**, 3–23 (2022).
44. Meriläinen, N., Hiljanen, M. & Rautiainen, M. Archetypes of youth as vectors in power relations - From praises to information operations. *Front. Polit. Sci.* **5**, 1228838 (2023).
45. Honkatukia, P. & Happonen, K. Vaikuttamista marginaaleista? Vähemmistöasema nuorten yhteiskunnallisen osallistumisen määrittäjänä. in *Nuoruuden kolme vuosikymmentä: Nuorisobarometri 2024* 175–197 (Nuorisotutkimusseura, 2025).
46. Gretscher, A. & Myllyniemi, S. *Kuulummeko yhteiskuntaan? työn ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten käsityksiä tulevaisuudesta, demokratiasta ja julkisista palveluista*. (KAKS - Kunnallissalan kehittämissäätiö, Helsinki, 2020).
47. Kallio, J. *Eletty, opittu, kamppailtu : Itenäistyvien nuorten kansalaisuuden rakentuminen institutionaalisessa järjestelmässä*. (Tampere University, 2023).
48. Honkatukia, P., Kallio, J., Lähde, M. & Mölkänen, J. *Omana itsenä osa yhteiskuntaa : Itenäistyvät nuoret aikuiset kansalaisina*. (Tampereen yliopisto, 2020).
49. Harrivirta, M. NUORET KANSANVALLAN SUUNNANNÄYTTÄJINÄ. ONKO SUOMESSA NÄKYVISSÄ DEMOKRATIASTA VIERAANTUMISTA? in *Vaikutusvaltaa Euroopan laidalla: Nuorisobarometri 2018* (eds Pekkarinen (toim.), E. & Myllyniemi (toim.), S.) (Nuorisotutkimusseura, 2019). doi:10.57049/nts.1647.
50. Valtioneuvoston kanslia. Kansalaispulssi – 63. kierros Verkkokysely 1.10.–6.10.2025 15–74-vuotiaat mannersuomalaiset. (2025).
51. Kivijärvi, A. Tilasto-osio. in *Läpi kriisien. Nuorisobarometri 2022* (2023).
52. Suurpää, L., Huhta, H. & Pitkänen, T. Läheis- ja yhteiskuntasuhteet mielenterveys- ja päihdeongelmiin apua hakeneiden nuorten resilienssin vahvistajina. *Läpi kriisien. Nuorisobarometri 2022* 151–166 (2023).
53. Tiisanen, M. Oppilaskuntatoiminnan tavoitteista toteutukseen: oppilaiden näkemyksiä vaikuttamisesta. <https://www.utupub.fi/handle/10024/179637> (2025).
54. Kaukko, M. Participation in and beyond liminalities : action research with unaccompanied asylum-seeking girls. *jultika. oulu.fi* <https://oulurepo.oulu.fi/handle/10024/35769> (2015).
55. Haikkola, L. Transnational and Local Negotiations of Identity: *Experiences from second-generation young people in Finland*. *NJMR* **1**, 156–165 (2011).
56. Kimanen, A., Tigert, J., Alisaari, J. & Khalili, S. 'Culture' in Finnish migrant-background youth's discourses constructing togetherness and distance. *Journal of Multilingual and Multicultural Development* 1–15 (2025) doi:10.1080/01434632.2025.2521430.
57. Oikarinen-Jabai, H. "Mulla on kans suomalaisuutta alitajunnassa". *LK* **30**, 38–56 (2018).
58. Pauha, T. *Religious and National Identities among Young Muslims in Finland: A View from the Social Constructionist Social Psychology of Religion*. (2018).
59. Saarinen, M. & Zacheus, T. 'En mä oo samanlainen'. Maahanmuuttotastaisten nuorten kokemuksia ulkopuolisuudesta | Turun yliopisto. <https://www.utu.fi/fi/julkaisut/en-ma-oo-samanlainen-maahanmuuttotastaisten-nuorten-kokemuksia-ulkopuolisuudesta> (2019).
60. Toivanen, M. Negotiating home and belonging. Young Kurds in Finland. (2014).
61. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Kouluterveyskyselyn tulokset nuorilla 2017. https://sampo.thl.fi/pivot/prod/fi/ktk/ktk3/summary_syntypera1?alue_0=87869&kouluaste_0=161293&sukupuoli_0=143993&mittarit_0=200138&mittarit_1=199868 (2018).
62. Alisaari, J. & Kilpi-Jakonen, E. Kuuluvuuden tunne ja poissaolot maahanmuuttotastaistilla oppilailla. *Psykologia* **57**, 184–203 (2022).

63. Hart, D., Richardson, C. & Wilkenfeld, B. Civic Identity. in *Handbook of Identity Theory and Research* (eds Schwartz, S. J., Luyckx, K. & Vignoles, V. L.) 771–787 (Springer New York, New York, NY, 2011). doi:10.1007/978-1-4419-7988-9_32.
64. May, S., Seider, S., El-Amin, A., Diaz, B. & Graves, D. Black and Latinx Adolescents' Developing Commitment to Antiracist Activism Over Four Years of High School. *J of Research on Adolesc* **32**, 1020–1041 (2022).
65. Pirkkalainen, P. & Husu, H.-M. Becoming Politically Active: Life Courses and the Formation of Capitals among Young People of Migrant Origin in Finland. *NJMR* **10**, (2020).
66. Myllykoski-Laine, S. *Kouluun Ja Opintoihin Kiinnittymisen Tukeminen Oppivelvollisuusikäisten Koulutuksissa*. (2024).
67. Välijärvi, J. *PISA 2015: oppilaiden hyvinvointi*. (Jyväskylän yliopisto, Koulutuksen tutkimuslaitos, Jyväskylä, 2017).
68. Merikukka, M., Ristikari, T. & Kiilakoski, T. Suojaako yläkouluikäisten nuorten osallisuuden kokemus koulussa lyhyeltä koulutuspolulta? <https://www.julkari.fi/handle/11111/36073> (2019).
69. Mirshak, N. & Pilkington, H. Assessment of National and Local Practices. <https://doi.org/10.5281/zenodo.15574697> (2024) doi:10.5281/zenodo.15574697.
70. Haikkola, L. & Myllyniemi, S. Tilasto-osio. in *Hyvää työtä! Nuorisobarometri 2019* (Nuorisotutkimusseura, 2020). doi:10.57049/nts.1646.
71. Hickman, C. *et al.* Climate anxiety in children and young people and their beliefs about government responses to climate change: a global survey. *The Lancet Planetary Health* **5**, e863–e873 (2021).
72. Sormanen, N., Rantala, E., Lonkila, M. & Wilska, T.-A. News consumption repertoires among Finnish adolescents: Moderate digital traditionalists, minimalist social media stumblers, and frequent omnivores. *Nordicom Review* **43**, 234–253 (2022).
73. Kallio, J. Kurittomia vai kunnollisia? – Nuoret aikuiset korona-ajan kansalaisina. in *Elämää korona-ajassa – Poikkeusolot nuorten aikuisten kokemana* 87–122 (Vastapaino, 2024). doi:10.58181/VP9789523971608.
74. Kiilakoski, T. Johdanto: Lapset ja nuoret kuntalaisina. in *Lasten ja nuorten kunta* (eds Gretsches, A. & Kiilakoski, T.) (Nuorisotutkimusseura : Nuorisotutkimusverkosto [jakaja], Helsinki, 2007).
75. Kiili, J. Lasten osallistuminen, kansalaisuus ja sukupuolisuhteiden hallinta. in *Lapset, nuoret ja muuttuva hallinta* (ed. Satka, M.) (Vastapaino, Tampere, 2011).
76. Staeheli, L. A., Attoh, K. & Mitchell, D. Contested Engagements: Youth and the Politics of Citizenship. *Space and Polity* **17**, 88–105 (2013).
77. Luhtakallio, E. & Mustranta, M. *Demokratia suomalaisessa lähiössä*. (Into, Helsinki, 2017).
78. Kiilakoski, T. Osallisuuden ovimatot ja lasikatot: yläkouluikäisten näkemyksiä osallisuudesta ja sen rajoista. in *Tehdään ihmeitä! Osallisuus, vapaaehtoisuus, jäsenyys ja hengellisyys isostoiminnassa* (ed. Kokkonen, J.) (Diakonia ammattikorkeakoulu, 2017).
79. ”Kuullaan, mutta ei kuunnella”: lasten osallistumisoikeudet Suomessa: arviointiraportti. (Oikeusministeriö, Helsinki, 2020).
80. Spurava, G., Varsaluoma, J. & Väänänen, K. Challenges to Meaningful Youth E-Participation in Political Decision-Making in Finland. *Interacting with Computers* **37**, 210–220 (2025).
81. Juusola, H. & Varsaluoma, J. Stakeholders' Perception on Youths' e-Participation in Finland: Case Virtual Council. *JAYS* **6**, 75–93 (2023).
82. Mikä on Digiraati. <https://digiraati.fi/info?lang=fi> (2026).
83. Augsberger, A., Collins, M. E., Gecker, W., Lusk, K. & Zhao, Q. J. “She treated us like we bring valid ideas to the table.” Youth experiences of a youth-led participatory budgeting process. *Children and Youth Services Review* **76**, 243–249 (2017).
84. Pardo-Beneyto, G. & Abellán-López, M. A. Participatory budgeting for young people as democratic socialisation: An approach to the case of Spain. *Children & Society* **37**, 1555–1575 (2023).
85. Farahmandpour, H. & Zrudlo, I. Investigating young people's involvement in participatory budgeting. *Education, Citizenship and Social* 17461979231206948 (2023) doi:10.1177/17461979231206948.
86. Stenvall, E. *Osallisuutta ja osallistumista. Osa 1: Osallisuuden lähtökohdat kansallisessa lapsistrategiassa*. (Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki, 2020).
87. Kiilakoski, T., Gretsches, A. & Nivala, E. Osallisuus, kansalaisuus, hyvinvointi. in *Demokratiaoppitunti: lasten ja nuorten kunta 2010-luvun alussa* (eds Gretsches, A. & Kiilakoski, T.) (Nuorisotutkimusverkosto, Helsinki, 2012).
88. Shier, H. Pathways to participation: openings, opportunities and obligations. *Children & Society* **15**, 107–117 (2001).
89. Edgerly, S., Vraga, E. K., Bode, L., Thorson, K. & Thorson, E. New Media, New Relationship to Participation? A Closer Look at Youth News Repertoires and Political Participation. *Journalism & Mass Communication Quarterly* **95**, 192–212 (2018).
90. Geers, S. News Consumption across Media Platforms and Content. *Public Opinion Quarterly* **84**, 332–354 (2020).
91. Strömbäck, J. *et al.* News media trust and its impact on media use: toward a framework for future research. *Annals of the International Communication Association* **44**, 139–156 (2020).